

Кръгла маса, „Оценката на интелектуалния труд в Република
България”

Българска търговско-промишлена палата, 12.12.2013

Оценка на интелектуалния труд в България: инвестиции в НИРД и резултати

Проф. д.ик.н. Росица Чобанова

Институт за икономически изследвания - БАН

ОСНОВНИ ВЪПРОСИ

- Инвестициите в НИРД като оценка на интелектуалния труд в страната
- Патентоването като вид оценка на резултатите от интелектуалния труд

Ивестиции в интелект – оценка по DG R&I Econ.analysis unit

Новозащитилите докторанти на 1000 души във възрастовата група 25-34 г. от 2000 г. насам средногодишно нарастват с 4.4 като достигат 0.53 през 2010 г. при средно за ЕС 1.69. Това поставя страната на 23 позиция в ЕС

- В областта на природните и техническите науки - делът на завършилите висше образование в тези области във възрастовата група 34-65 г. е около 32% при около 41% средно за ЕС28 за периода от 2008 до 2012 г.

Финансиране на НИРД в бизнес сектора

- През периода 2000 -2011 г. финансирането на НИРД в абсолютни стойности в сектора на предприятията нараства близо 8 пъти за разлика от държавния сектор, в който то нараства само 1.6 пъти. В резултат на това се променя насочеността на инвестициите за НИРД в страната – от предимно към държавния сектор те се насочват най-вече към бизнес сектора.
- От общите за страната инвестиции за НИРД бизнесът заема 21% през 2000 г. като достига 53% през 2011 г. Най-интензивно е нарастването на дела му през 2010 и 2011 гг., когато започва финансирането от Европейските фондове. Това до голяма степен е за сметка на дела на инвестициите за НИРД в държавния сектор. Техният дял намалява от 69% на 36% .

Финансиране на НИРД

- Най-съществена е промяната във финансирането на НИРД в бизнеса от чужбина, която се характеризира със скок нагоре през 2010 и 2011 г.
- През 2011 г. 73.43% от инвестициите за НИРД в бизнес сектора са с източник чужбина и неправителствени организации. Като се има предвид горното може да се предположи, че от чужбина са инвестирани 167,9 млн. лв. за осъществяване на НИРД в бизнес сектора в страната. Това е повече от 17 пъти над равнището им през 2009 г. и близо 90 пъти – през 2000 г.

Как се променя структурата на разходите и заетостта

- Структурата на видовете разходи за НИРД в сектора на предприятията се променя в неочаквана посока.
- Делът на разходите за придобиване на дълготрайни материални активи от бизнес сектора от 20% през 2008 г. спада на 3% през 2011 г. Интересно е каква е структурата на текущите разходи за този период, при положение, че продуктивността на заетите с НИРД, измерена като заявки и/или регистрация на патенти не е нараснала значимо през този период.

Как се променя структурата на разходите и заетостта

- Заетите с НИРД в бизнес сектора като цяло през периода 2000-2011 г.г. намаляват. Известно увеличение има 2008-9 г. За 2008 г. те са 3397, през 2009 – достигат 4007, след това през 2010 и 2011 г. намаляват – съответно на 3316 и 2970, въпреки резкия скок в увеличението на текущите разходи за НИРД през период. Сходни са резултатите за броя на заетите с НИРД в бизнес сектора и преизчислени в еквивалент на пълна заетост. Предварителните данни за 2012 г. сочат, че общият брой на заетите с НИРД в бизнес сектора се увеличава и достига 3 521, като 2 383 от тях са изследователи.

Резултатите

- Според данни на ЕК за периода 2000-2009 гг. има спад с 5% на заявките за РСТ патенти на млрд.БВП по текущи РРС евра като достигат 0.3 при средногодишно за ЕС 3.9 заявки. Това поставя страната на 24 място в ЕС по този показател.
- Плащанията от чужбина по лицензи и патенти като % от БВП за периода 2004-2011 г.е средногодишно 0.03 без флуктоации при 0.58 за ЕС. Това поставя страната на 22 място.

Резултати

- Тенденция към намаление бележат продажбите на нови за пазара и за фирмата продукти като % от годишния оборот. От 12.5 през 2004 и 14.2 през 2008 г. те падат на 7.6 през 2010 г. Средно за ЕС те са 14.4. България е на 23 място в ЕС по този показател.
- Износът на знание интензивните услуги в общия износ бележи увеличение за периода от 2004 до 2010 г. като достига 26.8% при средно за ЕС -45.1%. Тук страната е на 17 място. В същото време намалява приносът на високо и среднотехнологичните продукти към търговския баланс като % на общия износ плюс внос на продукти и поставя страната на 25 място.

Резултати от интелектуалния труд

- По заявки за патенти в ЕПО страната ни е над 50 пъти под средното за ЕС-27, въпреки че има човешки потенциал около 70% от средното за ЕС. Страната е сравнима в региона само с Румъния. Тя изостава от Хърватска, Гърция, Турция, много е по-назад от Унгария, несравнима е с Австрия, която е близо два пъти заявителски по-активна от ЕС-27.

Резултати от интелектуалния труд

- Следва да се отбележи, че резултативността от заявките за патенти в САЩ, т.е. регистрираните патенти на 1 млн. население е около два пъти по-висока от заявителската активност в ЕПО. Тя е доста по-висока и от тази в Румъния и Хърватска. Равнището на регистрираните патенти на другите наблюдавани страни в САЩ е по-високо от тези на България, но е доста по-ниско от заявителската активност в ЕПО.

ИЗВОДИ

В България интелектуалният труд е подценен, не се използва ефективно наличния потенциал. Въпреки, че страната има интелектуален потенциал близо до средното за ЕС (70%), инвестициите за НИРД са над 4 пъти по-малки. Затова и резултатите от интелектуалния труд са на доста по-ниско равнище от ЕС-28, продължава “изтичането на мозъци”. Необходима е коренна промяна на отношението към интелектуалния труд в страната.